

УДК 330.34

Т. Кожухова

T. Kozhukhova

НАПРЯМКИ ЗНИЖЕННЯ ВАРТОСТІ МІЖНАРОДНИХ ГРОШОВИХ ПЕРЕКАЗІВ МІГРАНТІВ

WAYS OF REDUCING OF THE VALUE OF INTERNATIONAL MIGRANT REMITTANCES

У статті проаналізовано динаміку світової середньої вартості міжнародних грошових переказів мігрантів та визначено основні напрямки її зниження.

Ключові слова: міжнародні грошові перекази мігрантів, вартість переказів, витрати, банківські установи, міжнародні платіжні системи.

В статье проанализирована динамика мировой средней стоимости международных денежных переводов мигрантов и определены основные направления ее снижения.

Ключевые слова: международные денежные переводы мигрантов, стоимость переводов, расходы, банковские учреждения, международные платежные системы.

In the article the dynamics of the global average cost of international migrant remittances is analyzed and the priorities for its reduction are set.

Keywords: international migrant remittances, value of remittances, costs, banking institutions, international payment systems.

Постановка проблеми. Міжнародні грошові перекази мігрантів – найважливіше та найстабільніше джерело зовнішнього фінансування сталого розвитку країн, що розвиваються та країн з низьким рівнем доходу. Однією з суттєвих перешкод для збільшення надходжень грошових переказів мігрантів є їх висока вартість. Зниження рівня середньої світової вартості грошових переказів сприятиме збільшенню відправлених мігрантами переказів, що допоможе країнам, що розвиваються у досягненні стійкого і збалансованого розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Роль міжнародних грошових переказів мігрантів та макро- і мікроекономічні наслідки їх впливу на економіку країн світу, світові тенденції в потоках грошових переказів до країн-реципієнтів розглядали такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як: Л. О. Курій, О. А. Малиновська [1], Н. В. Мельникова [2], О. А. Поліщук, Д. Рата [3], В. П. Табунчик, Л. С. Томашик, Ю. О. Цевух та інші. Враховуючи залежність обсягів міжнародних грошових переказів мігрантів від світової середньої вартості переказів, необхідне визначення шляхів зниження витрат на здійснення таких операцій.

Метою статті є аналіз динаміки світової середньої вартості міжнародних грошових переказів мігрантів та визначення основних напрямків її зниження.

Виклад основного матеріалу. Головним індикатором виміру прогресу у сфері грошових переказів, що використовується країнами Великої двадцятки, є світова середня вартість грошових переказів. Цей показник підсумовує позитивні результати реформ, здійснених у будь-якому сегменті цього ринку. Реформи у правовій та нормативній базі, що регулює грошові перекази, поліпшення інфраструктури платіжних систем, підвищення рівня конкуренції збільшують ефективність функціонування цього ринку і відображаються у вартості трансакцій. Тому відстеження вартості грошових переказів вважається найнадійнішим способом виміру впливу глобальних дій, спрямованих на підвищення ефективності ринку міжнародних грошових переказів.

Не дивлячись на домовленість країн Великої двадцятки щодо зниження світової середньої вартості грошових переказів до 5 %, середня вартість міжнародних грошових переказів залишається на рівні 8 % без урахування можливих додаткових зборів з бенефіціарів. Середня вартість міжнародних грошових переказів у деяких країнах світу представлена в табл. 1.

Найдорожчою країною-донором грошових переказів залишається Південна Африка (середня вартість грошових переказів – 19,76 %), за нею – Японія (середня вартість – 13,28 %). Найменша вартість грошових переказів в таких країнах-донорах, як: Російська Федерація (2,44 %), Саудівська Ара-

вія (4,41 %), Бразилія (4,74) і США (5,97). Хоча деякі країни, як, наприклад, Бразилія, Японія, Канада, Німеччина значно знизили вартість грошових переказів протягом 2013–2014 років, у Південній Африці, Франції, Кореї – навпаки відбулося зростання.

Таблиця 1

Середня вартість міжнародних грошових переказів в країнах-донорах, %

Країна	Середня вартість, %		
	4 кв. 2013 р.	4 кв. 2014 р.	Відхилення
Австралія	9.12	8.92	-0.2
Бразилія	9.65	4.74	-4.91
Канада	10.79	9.52	-1.27
Франція	10.43	10.70	0.27
Німеччина	9.31	8.43	-0.88
Італія	7.28	6.73	-0.55
Японія	15.73	13.28	-2.45
Корея	6.08	6.20	0.12
Російська федерація	2.44	2.44	-
Саудівська Аравія	4.19	4.41	0.22
Південна Африка	18.16	19.76	1.6
Великобританія	8.38	7.55	-0.83
США	6.18	5.97	-0.21
Країни G8	8.20	7.54	-0.66
Країни G20	8.16	8.06	-0.1

Джерело: розроблено автором за даними [4].

Протягом 2014 року усі регіони виграли від зниження цін на грошові перекази, особливо Латинська Америка та країни Карибського басейну. Нові учасники ринку підвищують конкуренцію, що допомагає істотно скоротити витрати на відправлення грошових переказів в країни Латинської Америки і Карибського басейну. Вартість на переведення грошей в Африку залишається стабільно високою через відсутність конкуренції і нормативних обмежень на транскордонні грошові перекази (табл. 2).

Таблиця 2

Середня вартість міжнародних грошових переказів за регіонами світу, %

Регіон	Середня вартість, %		
	4 кв. 2013 р.	4 кв. 2014 р.	Відхилення
Східна Азія і Тихоокеанський регіон	8.28	8.12	-0.16
Європа та Центральна Азія	6.29	6.22	-0,07
Латинська Америка та Карибський басейн	7.02	6.03	-0,99
Близький Схід і Північна Африка	7.80	8.63	0.83
Південна Азія	6.58	5.94	-0.64
Африка на південь від Сахари	12.55	11.45	-1.1
Світова середня вартість	8.58	7.90	-0.68

Джерело: розроблено автором за даними [4].

Для здійснення грошових переказів мігранти використовують три основні канали – банки, поштові служби та міжнародні платіжні системи, керуючись при цьому вартістю переказів, їх швидкістю, простотою та доступністю. За даними Світового банку, світова середня вартість відправлення грошових переказів через комерційні банки у 2014 році становила 11,75 %, поштові служби – 5,06 %, міжнародні платіжні системи – 6,64 % [4].

У той час як на ринку грошових переказів з'являється багато нових послуг, готівкові продукти залишаються найбільш широко доступними, перекази готівка на рахунок у банку залишаються найменш витратним способом здійснення грошових переказів. Онлайн-сервіси також розширюються. Ці сервіси пропонують різні способи оплати угоди (з банківських рахунків, банківські перекази, кредитні і дебетові картки) і одержання коштів (з рахунку у банку бенефіціара або готівкою через місцевого агента). У 2014 році за допомогою таких способів, як оплата послуг і одержання коштів готівкою було здійснено близько 44 % усіх грошових переказів, з рахунку на рахунок у різних банках – 20 %, з рахунку на рахунок в одному і тому ж банку 2 %; готівка на рахунок – 8 %; з рахунку готівкою – 4 %, он-лайн платежі – 17 %, мобільні перекази – 1 %, перекази за допомогою передплачених платіжних карток – 1 %, інші – 3 % [4].

Хоча обсяги здійснення грошових переказів за допомогою мобільних технологій і передплачених платіжних карток становлять по 1 %, кількість електронних платіжних сервіс-провайдерів, які пропонують послуги з грошових переказів за допомогою мобільних грошей і передплачених карток швидко зростає. Якщо у 2008 році було всього 16 таких сервісів, в основному, в Африці, в Східній Азії і Тихоокеанському регіоні, то в результаті розвитку напряму мобільних грошей у 84 країнах світу в 2013 році вже було 219 сервісів. Кількість зареєстрованих рахунків у глобальному масштабі перевищила 200 мільйонів у червні 2013 року порівняно з 108 мільйонами у попередньому році. Стійке зростання цього напряму грошових переказів створює нові можливості для розширення доступності фінансових послуг. Наприклад, Камерун, Демократична Республіка Конго, Габон, Кенія, Мадагаскар, Танзанія, Уганда, Замбія і Зімбабве мають більше мобільних рахунків, ніж банківських.

Підвищення рівня використання технологій підвищує ефективність переказів, але вартість переказу 200 доларів США у Східній Азії та Тихоокеанському регіоні залишається на рівні близько 8 %. Переказ грошей операторами платіжних систем показав, що витрати за переказами он-лайн можуть бути нижче, ніж 1 відсоток: переказ 200 доларів США на Філіппіни з Сінгапуру (або Австралії) через оператора може коштувати лише 0,62 долара США. Не дивлячись на то, що готівкові перекази залишаються одними з найбільш дешевих продуктів, за грошовими переказами «готівка/готівка» вартість є вищою, ніж за переказами «готівка/рахунок» у цьому регіоні.

Хоча створення цифрових платежів для переказів замість готівки приносить величезну користь бідних верств населення на ринках, що розвиваються, існують деякі труднощі як зі сторони попиту, так і пропозиції. Вони включають в себе необхідність безпеки і надійності гарантій, взаємодії банківських і небанківських фінансових інститутів, адекватної інфраструктури, наявності грошових пунктів, стабільності цін та послідовності у прийнятті електронних платежів і мобільних грошей.

Отже, для зниження вартості міжнародних грошових переказів необхідно посилювати конкуренцію на ринку міжнародних грошових переказів; впроваджувати нові, більш ефективні технології; налагоджувати стратегічні партнерства між постачальниками послуг грошових переказів.

Вартість грошового переказу включає витрати, пов'язані з операцією з переказу коштів: збір, який зазвичай сплачує відправник за здійснення переказу, а також комісійний збір за обмін валют і доставку національної валюти бенефіціару в іншій країні. Деякі оператори грошових переказів вимагають також від бенефіціара сплати комісії за одержання переказів. Збір повинен бути невеликим, єдиним і фіксованим, а не визначатися як відсоток від основної суми переказу, оскільки вартість послуг з грошових переказів в дійсності не залежить від основної суми. Більше того, реальна вартість операції щодо переказу коштів, включаючи трудові витрати, техніку, мережеве забезпечення та орендні платежі – оцінюється значно нижче рівня діючих зборів [3].

Одним з можливих шляхів скорочення витрат є посилення конкуренції. Для вступу нових учасників на міжнародний ринок грошових переказів необхідно було б знизити мінімальні вимоги до страхування і розміру капіталу, а також усунути надмірно суворі правила регулювання. Пильний контроль на предмет відмивання грошей або фінансування тероризму за операторами, які надають послуги з проведення грошових переказів, який був встановлений після терористичних актів 11 вересня в США, ускладнило їх операції за рахунками в банках-кореспондентах, що змусило багато фірм у США припинити свою діяльність. У той час як регулювання необхідно для припинення відмивання грошей та фінансування тероризму, воно не повинно заважати операторам, які надають послуги з переказу грошових коштів на законних підставах, використовувати свої рахунки в банках-кореспондентах. Необхідно вдосконалювати управління ризиками, проводити більш ретельну перевірку клієнтів.

Крім того, дотримання міжнародного законодавства по боротьбі з відмиванням грошей та протидії фінансуванню тероризму може бути суттєвим фактором, що чинить тиск на ціни, підвищуючи їх, що в свою чергу може направити значні потоки грошових переказів мігрантів через неофіційні канали. Валютний контроль в таких країнах, як, наприклад, Аргентина і Венесуела, посилює збільшення таких каналів [5].

Завдяки агресивній маркетинговій політиці міжнародні платіжні системи є лідерами ринку міжнародних грошових переказів. Більшу частку світового ринку грошових переказів займають всього декілька компаній, які поки що не поспішають знижувати розцінки на свої послуги. Однак з появою все більшої кількості менших гравців, які пересилають гроші між двома-трьома країнами і при цьому стягують невеликі комісійні, міжнародним компаніям також доведеться зменшити розцінки на свої послуги.

Розвиток локальних, регіональних систем грошових переказів буде сприяти зниженню тарифів міжнародних систем грошових переказів. Деякі фінансові установи організують власні системи грошових переказів, що дозволяє клієнтам фінансових установ пересилати гроші за більш низькими тарифами порівняно з банківськими, і при цьому в найкоротші терміни.

Малозабезпеченим мігрантам необхідний більш широкий доступ до банківської системи. Як країни-донори, так і країни-реципієнти можуть підвищити доступність банківських послуг для мігрантів за рахунок видачі дозволу банкам країни походження переказів проводити операції за кордоном за допомогою ідентифікаційних карток, які приймаються банками як підстава для відкриття рахунків, а також шляхом спрощення участі на ринку грошових переказів для установ мікрофінансування і кредитних спілок [3].

Необхідна подальша робота по визначенню механізмів інноваційної передачі грошових переказів для більш широкого доступу до фінансових послуг та зниженню цін. Зниженню вартості могла б сприяти можливість збільшення мобільних переказів, враховуючи зростання числа користувачів мобільного зв'язку в країнах, що розвиваються. Необхідно об'єднувати зусилля фінансового і телекомунікаційного секторів економіки для розробки норм, що регулюють здійснення переказів за допомогою мобільного зв'язку. Зниження вартості і підвищення зручності відправки грошей допомагають збільшити потоки грошових переказів, особливо через офіційні канали грошових переказів.

Створення партнерства між установами, що надають послуги з переказу коштів, і діючими поштовими службами або мережами роздрібного обслуговування могло б сприяти розширенню обсягу цих послуг без значних інвестицій в основний капітал, необхідних для створення платіжних систем. Однак партнерства не повинні носити ексклюзивний характер, оскільки вони часто призводять до підвищення вартості за переказ грошових коштів.

Можливим є підписання національними платіжними системами угоди про співробітництво по здійсненню грошових переказів з найбільшими міжнародними банками, що розширить доступність фінансових послуг для мігрантів.

В партнерстві фінансових систем країн походження та країн проживання мігрантів необхідно зробити акцент на просуванні фінансових інновацій та удосконаленні нормативної бази з питань здійснення грошових переказів відповідно до завдань, поставлених рішеннями країн Великої двадцятки [6]. Знання ринків грошових переказів та локального контексту є ключовим фактором удосконалення здійснення таких операцій з метою зменшення витрат та задоволення потреб та очікувань відправників та отримувачів.

Одним із шляхів скорочення вартості грошових переказів є також зосередження платіжних систем на одному коридорі потоку грошових коштів (наприклад, між США і Філіппінами, ЄС і Індією). Вузька спеціалізація дозволить системам грошових переказів економити на витратах: чим більший потік коштів проходить в одному коридорі (між точками обслуговування клієнтів), тим нижча собівартість послуг.

Висновки. Отже, для зниження вартості міжнародних грошових переказів необхідно посилювати конкуренцію на ринку послуг зі здійснення грошових переказів; створювати нові, більш ефективні технології; налагоджувати стратегічні партнерства між постачальниками послуг грошових переказів; удосконалювати загальне нормативно-правове регулювання міжнародних грошових переказів мігрантів; краще інформувати відправників грошових переказів про інші доступні канали і вартість їх використання.

У глобальній перспективі з появою нових гравців на ринку, використання інноваційних технологій з підтримки електронних платежів і прогресу в розширенні фінансових послуг вартість міжна-

родних грошових переказів мігрантів буде знижуватися. Активізація зусиль в цілях скорочення вартості міжнародних грошових переказів мігрантів сприятиме досягненню стійкого і збалансованого розвитку країн, що розвиваються і країн з низьким доходом.

Список використаної літератури

1. Малиновська О. А. Перекази мігрантів з-за кордону : обсяги, канали, соціально-економічне значення / О. А. Малиновська. – К. : НІСД, 2013. – 67 с.
2. Мельникова Н. В. Анализ систем международных денежных переводов и их значения в экономическом развитии государств [Электронный ресурс] / Н. В. Мельникова. – Режим доступа : <http://dspace.nbu.gov.ua>
3. Рата Д. Денежные переводы мигрантов – живительный источник развития / Д. Рата // Финансы & развитие. – 2005. – С. 42–43.
4. Remittance Prices Worldwide [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://remittanceprices.worldbank.org/en#>
5. Migration and Development. Brief 23. [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа : <http://siteresources.worldbank.org/f>
6. Report «Reducing the costs of migrants' remittances and optimising their impact on development : Financial products and tools for North Africa and the franc zone» [Электронный ресурс]. – 2012. – Режим доступа : <http://www.afdb.org/en/topics-and-sectors/initiatives-partnerships/migration-and-development-initiative/optimising-migrants%E2%80%99-remittances/>
7. Report on the Remittance Agenda of the G20 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://worldbank.org/en#>
8. Річний звіт Світового банку 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.worldbank.org>

References

1. Malinovska, O. A. (2013) Remittances from abroad: volumes, channels, socio-economic importance. Kiev: NISD, 67 p.
2. Melnikova, N. V. Analysis of international money transfers and their importance in economic development of the country [Internet]. Available from: <<http://www.dspace.nbu.gov.ua>> [accessed 01 December 2014].
3. Rata, D. (2005) Migrant remittances is a life giving source of the development. *Finansy i razvitie*, pp. 42–43.
4. The World Bank (2014) Remittance prices worldwide [Internet]. Available from: <<http://remittanceprices.worldbank.org/en#>> [accessed 01 December 2014].
5. The World Bank (2014) Migration and development. Brief 23 [Internet]. Available from: <<http://siteresources.worldbank.org/f>> [accessed 01 December 2014].
6. African Development Bank (2012) Report «Reducing the costs of migrants' remittances and optimising their impact on development: Financial products and tools for North Africa and the franc zone» [Internet]. Available from: <<http://www.afdb.org/en/topics-and-sectors/initiatives-partnerships/migration-and-development-initiative/optimising-migrants%E2%80%99-remittances/>>
7. The World Bank (2014) Report on the remittance agenda of the G20 [Internet]. Available from: <<http://worldbank.org/en#>>
8. The World Bank (2014) Annual report of the World Bank [Internet]. Available from: <<http://www.worldbank.org>>

Стаття надійшла до редакції 25.11.2014.

Рецензент П. П. Мазурок, д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки Криворізького економічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет».